

Jakub Jerzy Czarkowski
Paweł Czajka

Rodzinne tradycje mundurowe studentów penitencjarystyki

Family uniform traditions of penitentiary science students

Niniejszy artykuł ma na celu przybliżenie tematyki rodzinnych tradycji zawodowych związanych ze służbami mundurowymi wśród studentów penitencjarystyki Szkoły Wyższej Wymiaru Sprawiedliwości w Warszawie. W opracowaniu przedstawiono kwestie związane z kształtowaniem się aspiracji edukacyjnych i zawodowych młodych ludzi, w sposób szczególnie uwzględniając znaczenie środowiska rodzinnego. Badania wśród studentów przeprowadzone w latach 2022–2023, za pomocą kwestionariusza własnego autorstwa, wykazały występowanie rodzinnych tradycji mundurowych, w tym związanych z więziennictwem.

Słowa kluczowe: aspiracje, funkcjonariusze, studenci, penitencjarystyka, tradycje rodzinne

This article aims to present the subject of family professional traditions related to uniformed services among penitentiary students of penitentiary science at the University of Justice in Warsaw. The study presents issues related to the formation of educational and professional aspirations of young people, with particular emphasis on the importance of the family environment. The research among students conducted in 2022-2023, using a self-designed questionnaire, showed the existence of family traditions of uniformed services, including those related to the prison service.

Key words: aspirations, officers, students, penitentiary science, family traditions

Wprowadzenie

Na mocy *Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dn. 20 lipca 2018 r.*, z dniem 31 lipca 2018 r. utworzono Wyższą Szkołę Kryminologii i Penitencjarystyki w Warszawie – zawodową uczelnię służb państwowych¹ związaną ze Służbą Więzienną, przemianowaną następnie na Szkołę Wyższą Wymiaru Sprawiedliwości w Warszawie (SWWS)². Powołanie do życia uczelni było wydarzeniem bezprecedensowym w historii polskiej Służby Więziennej, a rozwój szkoły znacząco wpłynął na zmianę systemu kształcenia funkcjonariuszy. Dotychczasowy przewidywał bowiem zdobywanie wiedzy i kwalifikacji poprzez:

1. szkolenie wstępne (przygotowujące do realizacji podstawowych zadań),
2. szkolenie zawodowe (rozbudowujące dotychczasową wiedzę i umiejętności w ramach zajmowanych stanowisk w ramach korpusów: podoficerskiego, chorążych i oficerskiego),
3. szkolenie specjalistyczne (rozszerzające zakres szkoleń zawodowych i umożliwiających zdobycie wiedzy specjalistycznej związanej z zajmowanym stanowiskiem),
4. doskonalenie zawodowe (pozwalające na aktualizowanie i poszerzanie wiedzy związanej z pragmatyką zawodową)³.

Po powołaniu do życia uczelni, w miejsce szkolenia zawodowego dla kandydatów na oficerów wprowadzono studia podyplomowe z penitencjarystyki, obejmującej swoim zakresem w ontologicznej perspektywie więźniów i odbywanie przez nich kary w ramach systemu penitencjarnego, funkcjonariuszy i pracowników Służby Więziennej, środki wykonywania kary, a także jednostki penitencjarne⁴. Całkowicie nowym rozwiązaniem dla struktur Służby Więziennej było utworzenie studiów I-go i II-go stopnia z penitencjarystyki, pozwalających na wstąpienie w szeregi formacji, a po ukończeniu studiów i zdaniu stosownych egzaminów na uzyskanie

---

¹ *Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dn. 20 lipca 2018 r. w sprawie utworzenia Wyższej Szkoły Kryminologii i Penitencjarystyki w Warszawie*, (Dz. U. 2018, poz.1461).

² *Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 10 marca 2021 r. w sprawie zmiany nazwy Wyższej Szkoły Kryminologii i Penitencjarystyki w Warszawie* (Dz.U. 2021 poz. 490).

³ M. Strzelec, *Zmiana modelu szkolenia zawodowego funkcjonariuszy Służby Więziennej* [w:] R. Stawicki (red.), *Dydaktyka zawodowa. Dylematy i wyzwania*, Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, Legionowo 2015, s. 317.

⁴ J.J. Czarkowski, *Penitencjarystyka – nauka teoretyczna i stosowana*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2018, nr 99, s. 44.

pierwszego stopnia w korpusie chorążych (absolwenci studiów licencjackich) i oficerów (absolwenci studiów magisterskich).

Ukończenie studiów podyplomowych i zdanie egzaminu na pierwszy stopień oficerski funkcjonariuszy z wieloletnim stażem w sposób oczywisty wiąże się z ich motywacją do dalszego rozwoju kariery zawodowej, umożliwiającą zajmowanie wyższych stanowisk i awans w ramach korpusu oficerskiego. Ciekawość badawczą autorów wzbudziła jednak motywacja ludzi młodych, którzy rozpoczynając studia w ramach SWWS i stając się funkcjonariuszami Służby Więziennej, podjęli równocześnie dwie decyzje: edukacyjną (o wyborze ścieżki kształcenia) i zawodową (determinującą ich karierę po ukończeniu studiów).

Studenci penitencjarystyki w SWWS są ludźmi w wieku młodzieńczym, czyli pomiędzy 18 a 25–30 rokiem życia⁵. Zdaniem Bożeny Kanclerz okres wieku młodzieńczego, a więc i okres studiów, jest dla młodych ludzi czasem rozważań nad orientacjami życiowymi. Powyższe jest uwarunkowane dynamiką zmian i mnogością zadań przypisanych do powyższego okresu⁶. Ludzie młodzi „orientują się na świat”, szukając sensu życia i skupiając się na osiąganiu wyznaczonych celów, zdobywając pierwsze doświadczenia wynikające z podejmowanych decyzji⁷. W oparciu o teorię Roberta Jamesa Havighursta, młodzi mierzą się w tym okresie z realizacją zadań rozwojowych, związanych z budowaniem i kształtowaniem życia osobistego, rodzinnego, społecznego i zawodowego⁸. Jego zdaniem, realizacja zadań rozwojowych, przypisanych poszczególnym etapom życia, jest konieczna dla dalszego rozwoju człowieka⁹. Jak pisze B. Kanclerz w kontekście teorii R. J. Havighursta „istotnym zadaniem rozwojowym poprzedzającym dorosłość jest współcześnie także podjęcie roli zawodowej”¹⁰.

Decyzje edukacyjne i zawodowe są ściśle powiązane z aspiracjami. Według definicji Czesława i Małgorzaty Kupisiewiczów zawartej w *Słowniku pedagogicznym*, aspiracja to „dążenie do osiągnięcia zaplanowanego celu, zrealizowania ambitnego zamierzenia”¹¹. Według Tadeusza Lewo-

⁵ M. Kiellar-Turska, *Rozwój człowieka w pełnym cyklu życia* [w:] J. Strelau (red.), *Psychologia. Podręcznik akademicki*, t. I, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2000, s. 317.

⁶ B. Kanclerz, *Orientacje życiowe młodzieży akademickiej*, Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu, Poznań 2017, s. 65–66.

⁷ Ibidem, s. 81.

⁸ R.J. Havighurst, *Human development and education*, Longmans, Green, Oxford 1953, s. 32.

⁹ E. Gurba, *Wczesna dorosłość* [w:] B. Harwas-Napierała, J. Trempała (red.), *Psychologia rozwoju człowieka*, t. II, PWN, Warszawa 2005, s. 204.

¹⁰ Cyt. za: B., Kanclerz, *op. cit.*, s. 62.

¹¹ Cyt. za: Cz. Kupisiewicz, M. Kupisiewicz, *Słownik pedagogiczny*, PWN, Warszawa 2009, s. 14.

wickiego i Barbary Galas aspiracje stanowią istotny element motywacji człowieka, stanowiąc czynnik osobowości¹². Zdaniem T. Lewowickiego „aspiracje warunkują zachowanie człowieka, determinują jego aktywność, stanowią siłę napędową wielu ludzkich poczynań, działań skierowanych na osiągnięcie określonych celów, na realizację różnych potrzeb”¹³. Jak stwierdza Małgorzata Dubis, geneza aspiracji jest wieloczynnikowa. Ich kształtowanie odbywa się pod wpływem oddziaływań pedagogicznych i środowiskowych. Istotne są również czynniki związane z osobowością człowieka. Zdaniem M. Dubis trudno określić czynnik dominujący w procesie kształtowania aspiracji¹⁴.

Aspiracje są niezwykle istotnym predykatorem dla osiągnięcia poziomu zawodowego i społecznego prestiżu jednostki, wpływając na całe jej życie, w tym miejsce, jakie zajmie w społeczeństwie¹⁵. Literatura wskazuje na występowanie wielu typologii aspiracji (m.in. Tadeusza Lewowickiego¹⁶, Zbigniewa Skornego¹⁷, Andrzeja Janowskiego¹⁸, Andrzeja Bogaja¹⁹), lecz w każdym przypadku wymieniane są aspiracje związane z edukacją i zawodem – istotne dla prowadzonych w niniejszym artykule rozważań nad decyzjami edukacyjno-zawodowymi studentów penitencjarystyki.

Aspiracje edukacyjne stanowią wartości idealistyczne, związane z nadzieją i pragnieniem osiągnięcia określonego poziomu wykształcenia²⁰. Z kolei aspiracje zawodowe są związane z dążeniami dotyczącymi wyborów profesji oraz kształcenia i doskonalenia zawodowego²¹. Proces kształtowania się aspiracji u dziecka dokonuje się między innymi pod wpływem środowiska rodzinnego²².

---

¹² B. Galas, T. Lewowicki, *Osobowość a aspiracje*, Uniwersytet Warszawski, Warszawa 1991, s. 25.

¹³ Cyt. za: T. Lewowicki, B. Galas, *Poziom aspiracji młodzieży*, „Nowa szkoła” 1984, nr 9, s. 387.

¹⁴ M. Dubis, *Młodzież wobec wyboru profilu kształcenia i zawodu (na przykładzie licealistów z Podkarpacia)*, Impuls, Kraków 2011, s. 43–44.

¹⁵ D. Mantovani, *Aspirazioni e aspettative lavorative: giovani studenti italiani e stranieri a confronto*, „Quaderni di sociologia” 2013, nr 61, s. 50.

¹⁶ Zob. T. Lewowicki, *Aspiracje dzieci i młodzieży*, PWN, Warszawa 1987.

¹⁷ Zob. Z. Skorny, *Aspiracje młodzieży oraz kierujące nimi prawidłowości*, Ossolineum, Wrocław 1980.

¹⁸ Zob. A. Janowski, *Aspiracje młodzieży szkół średnich*, PWN, Warszawa 1977.

¹⁹ Zob. A. Bogaj, *Kształcenie zawodowe w świetle międzynarodowych raportów oświatowych – priorytety i kierunki rozwoju* [w:] S.M. Kwiatkowski (red.), *Kształcenie zawodowe. Rynek pracy. Pracodawcy*, Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa 2000.

²⁰ X. Chen, T. Hesketh, *Educational Aspirations and Expectations of Adolescents in Rural China: Determinants, Mental Health and Academic Outcomes*, „International Journal of Environmental Research and Public Health” 2021, nr 18, s. 1.

²¹ T. Nowacki, *Leksykon pedagogiki pracy*, ITeE– PIB, Radom 2004, s. 17.

²² G. Pagliarulo McCarron, K. Kurotsuchi Inkelas, *The Gap between Educational Aspirations and Attainment for First-Generation College Students and the Role of Parental Involvement*, „Journal of College Student Development” 2006, nr 5, s. 536–546.

Stanisław Kawula stwierdza, iż jakość procesu wychowania, a także poziom wychowawczej działalności są ściśle związane z trzema grupami czynników, mianowicie:

1. czynnikami ekonomiczno-społecznymi, dotyczącymi m.in. wielkości i struktury rodziny, jej źródeł utrzymania (w tym zawodu rodziców), warunków bytowych i majątkowych, pełnienia ról i podziału domowych obowiązków;
2. czynnikami kulturalnymi, związanymi z poziomem wykształcenia rodziców i podnoszeniem przez nich kwalifikacji zawodowych, kultury językowej obowiązującej w domu i majątku kulturalnego (obecność domowej biblioteki, dostępność mediów i ich charakter), sposobami spędzania wolnego czasu, poglądy dotyczące tradycji i nowoczesności oraz podejście rodziców do spraw związanych z edukacją dzieci i dalszoplanowym zawodem;
3. czynnikami psychospołecznymi, mającymi związek z rodzajem i poziomem więzi społecznych, wzorcami życia rodzinnego, atmosferą panującą w domu rodzinnym, rodzajem sprawowania przez rodziców nadzoru nad dziećmi oraz układem, rodzajami postaw i środkami oddziaływań wychowawczych²³.

Linda Gottfredson stwierdziła, że na wybór drogi zawodowej dziecka wpływają czynniki takie jak: płeć, klasa społeczna i pochodzenie, inteligencja, zainteresowania oraz wartości²⁴. Kwestie związane z wpływem na kształtowanie aspiracji edukacyjnych i zawodowych środowiska rodzinnego, w tym sytuacji finansowej rodziny i zaangażowania rodziców w proces edukacji, potwierdziły badania przeprowadzone w Stanach Zjednoczonych pomiędzy 1988 a 2000 rokiem, w kooperacji z Departamentem Edukacji Stanów Zjednoczonych. W ich rezultacie wykazano pozytywny związek pomiędzy zaangażowaniem rodziców w proces edukacyjny a poziomem aspiracji ich dzieci²⁵.

Według Henryka Pielki rodzina jest pierwszym środowiskiem, w którym dziecko pozyskuje informacje na temat zawodów realizowanych w gronie rodzinnym²⁶. T. Lewowicki zwraca uwagę na wieloczynnikowe oddzia-

²³ S. Kawula, *Pedagogiczna typologizacja rodzin* [w:] S. Kawula, J. Brągiel, A.W. Janke (red.), *Pedagogika rodziny. Obszary i panorama problematyki*, Adam Marszałek, Toruń 2022, s. 178–179.

²⁴ K.A. Jungen, *Parental Influence and Career Choice: How Parents Affect the Career Aspirations of Their Children*, The Graduate School University of Wisconsin-Stout, Menomonie 2008, s. 9–10.

²⁵ G. Pagliarulo McCarron, K. Kurotsuchi Inkelas, *op. cit.*, s. 536–546.

²⁶ H. Pielka, *Rodzina – wybór zawodu – szkoła*, „Roczniki socjologii rodziny”, t. XII, Uniwersytet im. A. Mickiewicza, Poznań 2000, s. 97–99.

ływanie rodziców na kształtowanie się aspiracji u dzieci. Jak twierdzi, istotną rolę odgrywa w tej materii poziom wykształcenia rodziców i ich społeczne usytuowanie, warunki ekonomiczne rodziny, panująca w domu atmosfera wychowawcza, zawód wykonywany przez rodziców, a także pochodzenie rodziny i panujące w niej tradycje, w tym rodzinne tradycje zawodowe²⁷.

Zdaniem M. Dubis tradycje zawodowe mogą być przekazywane dzieciom przez rodziców w świadomie podejmowanych działaniach wychowawczy i poprzez przykład własny. Kontynuacja przez dziecko rodzinnej tradycji zawodowej jest procesem pozytywnym wyłącznie wtedy, gdy dziecko akceptuje zawód i decyduje się na jego wykonywanie świadomie i dobrowolnie. Zjawiskiem negatywnym jest ograniczanie dziecku możliwości wyboru i narzucanie profesji, w tym pod presją, bez uwzględniania predyspozycji potomka. Tego typu postawa może odzwierciedlać niespełnione ambicje i marzenia rodziców²⁸. Badania, które M. Dubis przeprowadziła w grupie podkarpackich licealistów wykazały, że 38,4 % z nich podjęło decyzję o wyborze zawodu jednego z rodziców²⁹. Gertruda Wieczorek stwierdza, że kontynuowanie profesji rodzica wiąże się przede wszystkim z zawodami wysokiego prestiżu społecznego. W przypadku niskiej pozycji zawodowej rodzica, dziecko chce zdobyć wyższe kwalifikacje i lepszy zawód³⁰. Zainteresowanie karierą rodzica usatysfakcjonowanego ze swojej pracy może rodić w dziecku chęć pójścia jego śladami i wykazywać zainteresowanie danym zawodem³¹.

Kontynuacja zawodu przez kolejne pokolenie stanowi tradycję zawodową. Pojęcie tradycji jest stosunkowo abstrakcyjne i niejednoznaczne przy próbie zdefiniowania. *Encyklopedia PWN* definiuje tradycję jako: „przekazywane z pokolenia na pokolenie treści kulturowe (obyczaje, poglądy, wierzenia, sposoby myślenia i zachowania, normy postępowania itp.) wyróżnione przez daną zbiorowość, na podstawie określonej hierarchii wartości, z całokształtu dziedzictwa kulturowego jako społecznie doniosłe dla teraźniejszości i przyszłości; także proces przekazywania tych treści kulturowych, dokonujący się w danej zbiorowości”³². Anthony

---

²⁷ T. Lewowicki, *Aspiracje dzieci i młodzieży*, PWN, Warszawa 1987, s. 33–34.

²⁸ M. Dubis, *op. cit.*, s. 143.

²⁹ *Ibidem*, s. 143.

³⁰ G. Wieczorek, *Rodzice a wybór zawodu*, „Problemy profesjologii” 2009, nr 2, s. 106.

³¹ O.E. Onoshakpokaiye, *The influence of parents on students' choice of career in these present occupational challenges*, „International Journal of Indonesian Education and Teaching” 2023, nr 1, s. 4.

³² Cyt. za: <https://encyklopedia.pwn.pl/szukaj/tradycja.html> (dostęp: 01.07.2023).

Giddens określa tradycję jako „zorientowanie na przeszłość, w którym owa przeszłość wywiera potężny wpływ na terażniejszość”³³. Jarosław Rybak, pisząc o tradycjach polskich żołnierzy wojsk specjalnych, podkreśla wartość tradycji, jako czynnika budowania tożsamości wojskowych, umożliwiającej poczucie więzi z wcześniejszymi generacjami żołnierzy i swoją jednostką, w tym jej historią i dokonaniem. Tradycja w jego ocenie ma pozytywny wpływ na moralne postawy żołnierzy i umacnianie ich motywacji do realizacji swoich obowiązków³⁴.

Założenia metodologiczne badań

Celem przeprowadzonych badań³⁵ była próba udzielenia odpowiedzi na pytanie: jakie tradycje rodzinne związane z formacjami mundurowe występują u studentów penitencjarystyki Szkoły Wyższej Wymiaru Sprawiedliwości w Warszawie? Zadano również pytania szczegółowe:

1. Na jakim poziomie relacji rodzinnych występują?
2. Jaki poziom w hierarchii zawodowej zajmują członkowie rodziny?

Badania metodą kwestionariusza ankiety własnego autorstwa zostały przeprowadzone w grupie 92 studentów penitencjarystyki I i III roku Szkoły Wyższej Wymiaru Sprawiedliwości w Warszawie w latach 2022–2023, na terenie kampusu mundurowego w Kaliszu. Badanym zadano pytanie jednokrotnego wyboru, dotyczące występowania rodzinnych tradycji zawodowych związanych ze służbami mundurowymi, i pytania wielokrotnego wyboru określające, w jakich formacjach mundurowych wspomniane tradycje występują, jakiego stopnia pokrewieństwa dotyczą i na jakim poziomie hierarchii służbowej usytuowani byli członkowie rodziny, ujmując poszczególne korpusy przypisane stopniom służbowym i uwzględniając możliwość zatrudnienia w formacjach w charakterze pracownika cywilnego.

³³ A. Giddens, *Życie w społeczeństwie posttradycyjnym*, [w:] B. Ulrich, A. Giddens, L. Scott (red.), *Modernizacja refleksyjna. Polityka, tradycja i estetyka w porządku społecznym nowoczesności*, PWN, Warszawa 2009, s. 87.

³⁴ J. Rybak, *Tradycja jako element budowy tożsamości. Przypadek żołnierzy oddziałów Wojsk Specjalnych*, „Zoon Politikon” 2021, nr 12, s. 136.

³⁵ Stanowiących wycinek badań zrealizowanych na poczet rozprawy doktorskiej P. Czajki *Motywacja do wyboru drogi zawodowej studentów penitencjarystyki Szkoły Wyższej Wymiaru Sprawiedliwości w Warszawie (w ujęciu teorii kotwic Edgara H. Scheina)*.

Rodzinne mundurowe tradycje zawodowe studentów penitencjarystyki

W grupie 92 studentów zdecydowana większość posiada tradycje zawodowe związane ze służbami mundurowymi w swoich rodzinach (65,2%).

Tabela 1. Występowanie rodzinnych tradycji zawodowych związanych ze służbami mundurowymi

kategorie	deklaracja w N (92)	% w N
a. tak	60	65,2
b. nie	32	34,8

Źródło: opracowanie własne.

Z 65,2% przebadanych osób posiadających rodzinne tradycje mundurowe, w 80% są one związane ze Służbą Więzienną. W przypadku 28,3% tradycje wiążą się z Policją, a w 26,7% z Wojskiem Polskim. Kolejną grupę stanowią osoby posiadające tradycje mundurowe związane ze Strażą Pożarną (10%) i Strażą Graniczną (5%). Najmniej liczną grupę stanowiły osoby mające w rodzinie związki ze Służbą Ochrony Państwa i Agencją Bezpieczeństwa Wewnętrznego – odpowiedź *inna służba – jaka?* (w obu przypadkach po 1,7%). W grupie badanej nie stwierdzono występowania tradycji rodzinnych związanych z innymi służbami mundurowymi.

Tabela 2. Formacje mundurowe występujące w ramach rodzinnych tradycji zawodowych

kategorie	deklaracja w n (60)	% w n
a. Służba Więzienna	48	80
b. Policja	17	28,3
c. Wojsko Polskie	16	26,7
d. Służba Ochrony Państwa	1	1,7
e. Straż Ochrony Kolei	0	0
f. Służba Celno-Scarbowa	0	0
g. Straż Pożarna	6	10
h. Straż Graniczna	3	5
i. inna służba (jaka?)	1	1,7

Źródło: opracowanie własne.

W kwestii stopnia pokrewieństwa pomiędzy studentami a osobami spokrewnionymi pracującymi lub pełniącymi służbę w formacjach mundurowych, najliczniejszą grupę stanowią wujkowie (71,7%) i ojcowie (55%). Kolejną grupą są dziadkowie (25%), a następnie ciocie (20%) i matki (13,3%). Mniej liczne są przypadki rodzeństwa funkcjonującego w formacjach mundurowych, mianowicie braci (10%) i sióstr (5%). W przypadku babć tradycje rodzinne dotyczą również 5% badanych.

Tabela 3. Stopień pokrewieństwa z członkami rodziny funkcjonującymi w formacjach mundurowych

kategorie	deklaracja w n (60)	% w n
a. ojciec	33	55
b. matka	8	13,3
c. wujek	43	71,7
d. ciocia	12	20
e. brat	6	10
f. siostra	3	5
g. dziadek	15	25
h. babcia	3	5

Źródło: opracowanie własne.

Niemalże wszyscy członkowie rodzin studentów związani z formacją mundurowymi są funkcjonariuszami służb lub żołnierzami Wojska Polskiego (poza jednym przypadkiem pracownika cywilnego). Badania wykazały, że najliczniej reprezentowany jest korpus podoficerski (51,7%), następnie chorążych/aspirantów (43,3%). Kolejną grupę stanowią oficerowie starsi (40%). Najmniej liczną grupę stanowią oficerowie młodszy (26,7%).

Tabela 4. Poziom w hierarchii służbowej członków rodziny funkcjonujących w formacjach mundurowych

kategorie	deklaracja w n (60)	% w n
a. pracownik cywilny	1	1,7
b. podoficer	31	51,7
c. chorąży/aspirant	26	43,3
d. oficer młodszy	16	26,7
e. oficer starszy	24	40

Źródło: opracowanie własne.

Podsumowanie

Analiza wyników przeprowadzonych badań wykazała, iż u większości studentów penitencjarystyki SWWS występują tradycje rodzinne związane ze służbami mundurowymi. Wyniki badań wskazują na dominację w rodzinach studentów tradycji mundurowych reprezentowanych w zdecydowanej większości przez mężczyzn. Co istotne, najliczniejszą grupę stanowią wujkowie, czyli osoby niewchodzące w skład rodziny pierwotnej studentów.

Analiza uzyskanych w wyniku badań danych wykazała, że większość przypadków rodzinnych tradycji mundurowych jest związana ze Służbą Więzienną. Liczba uzyskanych odpowiedzi w pytaniu wielokrotnego wyboru dotyczącego formacji, z którymi związani są członkowie rodziny (łącznie 92 odpowiedzi w grupie 60 osób), wskazuje, że tradycje mundurowe nie ograniczają się w rodzinach studentów wyłącznie do jednej ze służb.

Najliczniejszymi grupami pod kątem zajmowania przez członka rodziny miejsca w hierarchii służbowej są podoficerowie i chorążowie/aspiranci. Studenci, kończąc studia, mają możliwość awansowania na stopień młodszego chorążego, a docelowo podporucznika Służby Więziennej, dołączając tym samym do korpusu oficerskiego. Wraz z przebiegiem służby, podnosząc swoje kwalifikacje i umiejętności, mogą zająć stanowiska istotne dla poziomu dowodzenia i zarządzania w formacji (co jest niemożliwe w przypadku stanowisk dedykowanych dla podoficerów, chorążych i aspirantów również w innych służbach). Hipotetycznie można założyć, że powyższe wyniki korelują ze stanowiskiem G. Wiczorek o dążeniu przez dzieci do uzyskania wyższych kwalifikacji, a przez to wyższego stanowiska, aniżeli zajmowane przez rodzica³⁶, jednak celem precyzyjnej weryfikacji powyższego, należy przeprowadzić dalsze pogłębione badania, odnoszące się wyłącznie do rodzin pierwotnych studentów.

Zawód funkcjonariusza Służby Więziennej wiąże się z wieloma obciążeniami i realizacją specyficznych zadań w ramach paramilitarnej grupy dyspozycyjnej³⁷. Badania wykazały, że większość studentów posiada rodzinne tradycje mundurowe, a dominującymi są te związane ze Służbą Więzienną. Jednak celem zweryfikowania znaczenia tychże tradycji na decyzje studentów o wyborze drogi edukacyjnej w ramach studiów w SWWS i zawodowej w Służbie Więziennej należy podjąć dalszą pogłębioną pracę badawczą.

---

³⁶ G. Wiczorek, *op. cit.*, s. 106.

³⁷ J. Maciejewski, *Grupy dyspozycyjne. Analiza socjologiczna*, Uniwersytet Wrocławski, Wrocław 2014, s. 68.

Bibliografia

Literatura

- Bogaj A., *Kształcenie zawodowe w świetle międzynarodowych raportów oświatowych – priorytety i kierunki rozwoju*, [w:], *Kształcenie zawodowe. Rynek pracy. Pracodawcy*, red. nauk. Kwiatkowski S. M., Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa 2000.
- Chen X., Hesketh T., *Educational Aspirations and Expectations of Adolescents in Rural China: Determinants, Mental Health and Academic Outcomes*, „International Journal of Environmental Research and Public Health” 2021, nr 18.
- Czarkowski J. J., *Penitencjarystyka – nauka teoretyczna i stosowana*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2018, nr 99.
- Dubis M., *Młodzież wobec wyboru profilu kształcenia i zawodu (na przykładzie licealistów z Podkarpacia)*, Impuls, Kraków 2011.
- First-Generation College Students and the Role of Parental Involvement*, „Journal of College Student Development” 2006, nr 5.
- Galas B., Lewowicki T., *Osobowość a aspiracje*, Uniwersytet Warszawski, Warszawa 1991.
- Giddens A., *Życie w społeczeństwie posttradycyjnym*, [w:] Ulrich B., Giddens A., Scott L. (red.), *Modernizacja refleksyjna. Polityka, tradycja i estetyka w porządku społecznym nowoczesności*, PWN, Warszawa 2009.
- Gurba E., *Wczesna dorosłość* [w:] Harwas-Napierała B., Trempała J. (red.), *Psychologia rozwoju człowieka*, t. II, PWN, Warszawa 2005.
- Havighurst R.J., *Human development and education*, Longmans, Green, Oxford 1953.
- Janowski A., *Aspiracje młodzieży szkół średnich*, PWN, Warszawa 1977.
- Jungen K.A., *Parental Influence and Career Choice: How Parents Affect the Career Aspirations of Their Children*, The Graduate School University of Wisconsin-Stout, Menomonie 2008.
- Kanclerz B., *Orientacje życiowe młodzieży akademickiej*, Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu, Poznań 2017.
- Kawula S., *Pedagogiczna typologizacja rodzin* [w:] Kawula S., Brągiel J., Janke A.W. (red.), *Pedagogika rodziny. Obszary i panorama problematyki*, Adam Marszałek, Toruń 2022.
- Kielar-Turska M., *Rozwój człowieka w pełnym cyklu życia*, [w:] Strelau J. (red.), *Psychologia. Podręcznik akademicki*, t. I, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2000.
- Kupisiewicz Cz., Kupisiewicz M., *Słownik pedagogiczny*, PWN, Warszawa 2009.
- Lewowicki T., *Aspiracje dzieci i młodzieży*, PWN, Warszawa 1987.
- Lewowicki T., Galas B., *Poziom aspiracji młodzieży*, „Nowa szkoła” 1984, nr 9.

- Maciejewski J., *Grupy dyspozycyjne. Analiza socjologiczna*, Uniwersytet Wrocławski, Wrocław 2014.
- Mantovani D., *Aspirazioni e aspettative lavorative: giovani studenti italiani e stranieri a confronto*, „Quaderni di sociologia” 2013, nr 61.
- Nowacki T., *Leksykon pedagogiki pracy*, ITeE– PIB, Radom 2004.
- Onoshakpokaiye O.E., *The influence of parents on students' choice of career in these present occupational challenges*, „International Journal of Indonesian Education and Teaching” 2023, nr 1.
- Pagliarulo McCarron G., Kurotsuchi Inkelas K., *The Gap between Educational Aspirations and Attainment for First-Generation College Students and the Role of Parental Involvement*, „Journal of College Student Development” 2006, nr 5.
- Pielka H., *Rodzina – wybór zawodu – szkoła*, „Roczniki socjologii rodziny”, t. XII, Uniwersytet im. A. Mickiewicza, Poznań 2000.
- Rybak J., *Tradycja jako element budowy tożsamości. Przypadek żołnierzy oddziałów Wojsk Specjalnych*, „Zoon Politikon” 2021, nr 12.
- Skorny Z., *Aspiracje młodzieży oraz kierujące nimi prawidłowości*, Ossolineum, Wrocław 1980.
- Strzelec M., *Zmiana modelu szkolenia zawodowego funkcjonariuszy Służby Więziennej* [w:] R. Stawicki (red.), *Dydaktyka zawodowa. Dylematy i wyzwania*, Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, Legionowo 2015.
- Wieczorek G., *Rodzice a wybór zawodu*, „Problemy profesjologii” 2009, nr 2.

Akty prawne

- Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 10 marca 2021 r. w sprawie zmiany nazwy Wyższej Szkoły Kryminologii i Penitencjarystyki w Warszawie (Dz.U. 2021 poz. 490).
- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dn. 20 lipca 2018 r. w sprawie utworzenia Wyższej Szkoły Kryminologii i Penitencjarystyki w Warszawie, (Dz. U. 2018, poz.1461).

Źródła Internetowe

- <https://encyklopedia.pwn.pl/szukaj/tradycja.html> (dostęp: 01.07.2023).